

Obiteljske veze i financije

*(Frane Jurlić, prof. savjetnik, Škola za medicinske sestre Vinogradska, Zagreb;
Nevenka Uldrih Jurlić, prof. savjetnik, Treća ekonomska škola, Zagreb)*

Aktivnosti koje provodimo u školi često imaju slučajni početak. Kasnije se razvijaju u nešto veće, bolje i drukčije. Takva je i aktivnost o kojoj će ovdje biti riječi.

Sve je počelo u satu razrednika prije desetak godina. Raspravljali smo o izletu u drugom razredu i počeo mi je smetati stav dijela učenika prema novcu koji roditelji moraju potrošiti za taj izlet. Kao da su roditelji nepresušani financijski izvor. Pored toga, uočio sam nerazumijevanje među spolovima oko toga što je važno posjetiti na izletu, kakvih trgovina ima na destinaciji, hoćemo li ići u fan shop nogometnog kluba, itd.

Pomislio sam da bi bilo dobro osmisliti aktivnost na satu razrednika, kojom bi učenici spoznali s čime se njihovi roditelji suočavaju da bi obitelj funkcionirala. Tu mislim na financije ali i na razumijevanje odnosa unutar obitelji. U početku sam više mislio to provesti kao mali sociološki eksperiment.

Plan aktivnosti je, prije realizacije, tražio da učenici saznaju sljedeće podatke iz različitih izvora:

- prosječni osobni dohodak u Republici Hrvatskoj,
- cijene energenata da bi mogli izračunati režijske troškove (za kuću i stan),
- cijene članarina za aktivnosti koje provode u slobodno vrijeme,
- troškovi javnog prijevoza,
- ostali troškovi.

Realizacija aktivnosti (početak realizacije):

- Određen je učenik koji će biti koordinator aktivnosti.
- Učenici su podijeljeni u 4 grupe, približno jednakog broja, mješovite po spolu. Svaka grupa predstavlja jednu od osoba u obitelji (otac, majka, sin, kćer).
- Svaka grupa bira glasnogovornika grupe za razgovor s predstavnicima ostalih grupa.
- Dogovorene su temeljne postavke obitelji. U toj prvoj godini, za stanovanje su izabrali obiteljsku kuću u predgrađu, roditelji su radili posao za prosječnu plaću RH, definirane su škole u koju idu djeca, određene su aktivnosti kojima se bave u slobodno vrijeme, određeno je, za svakog člana obitelji, koliko puta mjesečno ide u kino, kazalište i sl., dogovoreno je da imaju psa kao kućnog ljubimca, te je dogovoren još niz sitnica kojih smo se mogli sjetiti. U tome dogovoru sam sudjelovao i ja kao razrednik.
- Grupama sam objasnio da će se aktivnost provoditi svaki mjesec jednom na satu razrednika, da imaju mjesečni budžet koji roditelji raspoređuju, uz suradnju djece. Najavio sam im (obzirom da smo počeli u listopadu) da će roditelji i djeca zamijeniti uloge na polovini nastavne godine, da vide i drugu stranu.

Realizacija aktivnosti (izvođenje):

- Koordinator aktivnosti na ploči zapisuje kategorije fiksnih troškova (režije, slobodne aktivnosti, prijevoz, itd.)
- Za svaku kategoriju upisuje stavke i njihove cijene (dobivene iz internetskih službenih izvora).
- Utvrđuje koliko je još novca preostalo.
- Grupe raspravljaju o raspodjeli preostalog novca (džeparac, kupovina potrebnih uređaja za kućanstvo, kupovina potrebne odjeće i obuće, ...).
- Predstavnici grupa usklađuju potrebe i mogućnosti obzirom na preostali dio kućnog budžeta.
- Roditelji donose odluku.
- Utvrđuje se ušteđeni iznos. Na temelju toga se provodi dugoročnije planiranje za sezonske troškove koji će se pojaviti (registracija automobila, nabava ogrjeva, nabava školskog pribora u kolovozu ili rujnu, troškovi školskog izleta djece, planiranje ljetovanja, ...)

Na početku, za realizaciju raspodjele mjesečnih prihoda trebao je puni školski sat. Već nakon dva mjeseca, dio aktivnosti koji se tiče fiksnih troškova je u prosjeku realiziran za 10 minuta. Dio koji se odnosi na varijabilne troškove (džeparac, šminka za kćer, nove tenisice za sina jer su mu se stare raspale ili ih je zaboravio u tramvaju, ...) je znao potrajati uz vrlo žustru raspravu svih članova grupa. Tu se već moglo uočiti npr. da i dečki koji su članovi grupe KĆER vrlo dobro argumentiraju i zalažu se za ono što kćeri treba.

Na kraju nastavne godine smo podvukli crtu, utvrdili stanje kućnog proračuna i dogovorili nastavak u trećem razredu. Cilj prve godine je bio da se upoznamo s osnovama održive obiteljske ekonomije.

Cijelo vrijeme pripreme i realizacije aktivnosti, u prvoj godini, pa tako i dalje, veliki doprinos je dala i profesorica Uldrih Jurlić (supruga) s kojom sam raspravljao, na dnevnoj bazi, kako sve dobro osmisliti i koje bi promjene bile dobre. Posebno se to odnosi na ekonomski dio aktivnosti, obzirom da se ona time bavi u ekonomskoj školi. U kasnijim godinama našu aktivnost je provodila i u svojoj školi.

U sljedećoj nastavnoj godini, isplanirali smo da se ubace iznenadni troškovi (kvar perilice, kvar automobila, određena šteta u kući koju treba sanirati, ...). Tu su, prilikom rasprave, važne bile dvije stvari: procjena isplativosti i ekonomska matematika. Procjenom isplativosti grupe moraju donositi odluke koje nisu isključivo ispravne ili pogrešne. Pojmovi i procedure iz ekonomske matematike (zajam i vrste zajmova, kamata, potrošački kredit, ...) su važni zbog procjene isplativosti i procjene ekonomske mogućnosti obitelji za rješavanje situacije koja se pojavila. Tu je uključena i preraspodjela sredstava unutar kućnog proračuna.

U toj drugoj godini još uvijek realizacija nije imala čvrstu strukturu. Ona je uvedena u kasnijim godinama realizacije aktivnosti.

Moramo napomenuti da je realizacija navedene aktivnosti u srednjoj školi veoma korisna iz više razloga:

- poboljšanje financijske pismenosti učenika,
- priprema za budući samostalan život,
- razumijevanje potreba ostalih članova obitelji,
- razvijanje kvalitetne komunikacije unutar obitelji,
- razvijanje vještine pregovaranja i nalaženja kompromisa, itd.

Poteškoće i ograničenja koje smo uočili tijekom vremena:

- nedostatak slične aktivnosti od prvog do osmog razreda osnovne škole (shvaćanje vrijednosti novca i znanje o osnovnim pojmovima),
- nerazumijevanje okoline,
- nesigurnost u mogućnost realizacije cijelog plana aktivnosti,
- promjene područja interesa kod novih generacija učenika koji dolaze u srednju školu.

Zbog svega navedenog, smatramo da bi u prvom razredu trebalo obraditi pojmove iz financijske matematike, a s realizacijom aktivnosti (obiteljske financije) početi u drugom razredu.

Ovu aktivnost, ili bar dio vezan za izračune iz financijske matematike bi primarno trebali provoditi nastavnici matematike, na satu matematike (jednom mjesečno, do jedan školski sat), ili na satovima razrednika (gostujući predavači). U drugom slučaju, razrednici ostalih zvanja bi se bavili više obiteljskim odnosima i osnovnom raspodjelom mjesečnih prihoda kućanstva.